

GLEDALIŠKI LIST

XIX

XX

1
9
4
1

1
9
4
2

O P E R A

16 SUPPÉ: BOCCACCIO

Fr. pl. Suppé

Boccaccio

Opereta v treh dejanjih.

Napisala F. pl. Zell in Richard Genée. — Priredil Niko Štritof.

Dirigent: R. Simoniti.

Režiser: C. Debevec.

OSEBE:

Giovanni Boccaccio	M. Mlejnikova
Pietro, palermski princ	L. Drenovec
Scalza, brivec	M. Sancin
Beatrice, njegova žena	M. Polajnarjeva
Lotteringhi, sodar	I. Anžlovar
Isabela, njegova žena	N. Španova
Lambertuccio, kramar	D. Zupan
Peronela, njegova žena	Št. Poličeva
Fiameta, njiju pohčerkinja	E. Barbičeva
Majordomus toskanskega vojvode	M. Gregorin
Kolporter	M. Dolničar
Leonetto	B. Sancin

Dijaki, ljudstvo.

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1941-XIX/42-XX OPERA ŠTEV. 16

Fr. pl. Suppé
BOCCACCIO
PREMIERA 16. MAJA 1942-XX

Suppé in njegov „Boccaccio“

Ne samo opere, temveč tudi operete imajo svojo usodo. Johann Strauss je prodrl na operna gledališča že v času svojega življenja, Franc Suppé pa šele dolgo po smrti, in sicer najprej v inozemstvu. Njegov »Boccaccio« najbrže ni mogel doživeti večjega uspeha od uprizoritve na težko dostopni Metropolitanki v New Yorku. Ta njegova ameriška zmaga je sprožila vrsto uprizoritev v Evropi, med njimi tudi na Dunajski državni Operi.

Suppéja poznamo danes le kot skladatelja lahke in vedre glasbe ter kot sotvorca dunajske klasične operete, čeprav je pisal tudi večje opere, simfonije, cerkvene skladbe in druga dela. Prve skladateljske uspehe je imel s sentimentalnimi pesmicami in krajšimi priložnostnimi skladbami, ki jih je komponiral večinoma anonimno kot vložke za veseloigre in majhne operete. Čeprav je imel Suppé velike uspehe predvsem z lahko glasbo, mu njegova umetniška nprav in ves njegov razvoj nista pustila, da bi se povsem ločil od poti resne glasbe. Menda je bil poleg Offenbacha in Johanna Straussa edini operetni skladatelj, ki je ustvaril tudi samostojne glasbene točke umetniške vrednosti. To so predvsem njegove uverture. Najbolj znana med vsemi je »Pesnik in kmet«, predigra k delu, ki ga sicer več ne poznamo. Napisana je bila za istoimensko veseloigro danes že popolnoma pozabljenega pesnika Elmarja. Ta najbolj priljubljena skladba je še danes stalno na sporedu salonskih orkestrov.

V času, ko si je Suppé pridobival na Dunaju kot skladatelj in dirigent že nekaj veljave in upoštevanja, je imel v svetu prvo besedo Offenbach. Zato je razumljivo, da je imel vsak mlajši talent v primeri z Offenbachovim francoskim espritom zelo težko stališče. Ker pa je tudi Suppéjeva muza očitovala polet, gracijo, ritem in ljubkost, je kljub vsemu tudi on kmalu zaslovel kot mojster lahke odrske glasbe.

Franc Suppé se je rodil leta 1819. v Spalatu. Njegovi predniki so bili belgijskega in italijanskega porekla. Po želji staršev je moral študirati pravo na univerzi v Padovi kljub temu, da ga je srce vleklo k glasbi. V Italiji se je seznanil z deli italijanskih skladateljev, zlasti z Rossinijevimi, Donizettijevimi in Verdijevimi operami. — Zanjega je oboževal vse življenje.

Pozneje se je Suppé na Dunaju osebno seznanil z Donizettijem, ki ga je hotel na vsak način spraviti kot kapelnika v Italijo. Suppéju je umrl oče zelo zgodaj, in mati se je s sinom preselila v svoj rojstni Dunaj. Franc je končno postal glasbenik. Takrat je bilo v predmestjih več gledališč, ki so poleg svojega repertoarja hotela tekmovati z dvorno opero. Tako tudi Josepstädter-Theater, kamor je prišel leta 1840. 21-letni Suppé. Ravnatelj Pokorny je s svojim ansamblom pogosto gostoval tudi v Bratislavi in Odenburgu, in tako je Suppé večkrat dirigiral tudi v teh dveh mestih. Suppé je sledil svojemu ravnatelju na »Theater an der Vien«, ki je uprizarjal večinoma opere. Tu je postal tovariš in prijatelj kapelnika in skladatelja Lortzinga. Na Dunaju je živel v začetku precej skromno, šele pozneje so mu izdatne tantijeme, ki jih je dobival od svojih operet, omogočile udobnejše življenje. S komponiranjem se Suppéju nikdar ni mudilo. Ravnatelji gledališč so ga zaman priganjali, rotili in prosili, da bi pravočasno izvršil naročene skladbe, vložke in kuplete za veseloigre in burke. Podoben je bil v tem svojemu tekmeču Offenbachu. Šele ko mu je že tekla voda v grlo, in je bil tik pred premiero, je z veliko naglico vrgel na papir glasbene domislike, ki jih je že več časa prej nosil v glavi.

Umrl je 76 let star na Dunaju leta 1895. Bil je kljub lenobi izredno plodovit, ker je svoje melodije sipal kar iz rokava. Napisal je 31 operet, 180 ordskih predelav in polno drugih stvari, ki pa so

danes večinoma že pozabljene. Med njegovimi operetami so omembe vredne posebno »Fatinica«, »Lepa Galathéja«, »Donna Juanita«, »Model«, »Lahka Kavalerija«. Največji in najtrajnejši uspeh pa ima njegov »Boccaccio«, prvič uprizorjen leta 1870. na Dunaju.

(Po M. Br.-ju.)

Manja Mlejninkova poje naslovno vlogo v »Boccacciu«

Boccaccio

Prolog.

Kdo ne pozna pomladnih sanj
in čustev tihe sreče?

Kdo ne pozna pričakovanj
mladosti plameneče?

Kadar ob zarji kar čez noč
 duše nam zadrhtijo,
 srca prevzame čudežna moč,
 da v ognju zagorijo.
 To je ljubezni živi žar,
 ki mami in opaja,
 to je v ljubezni sladki čar,
 ki drami in pomlaja!
 Torej fantiči
 in deklič,
 kaj nas Boccaccio uči?
 Vse na tem svetu
 naj v razcvetu
 spomladanskem kipi!
 Imejmo se radi,
 dokler smo mladi,
 ker čas beži!
 Mladosti čas
 nam je dan za dobo kratko,
 zato do dna
 vsak izpij, kar Bog mu da!
 Ker lep obraz,
 obsijan z milino sladko,
 kot v polju cvet
 še prekmalu bo ospet!

Ciril Debevec:

Režijske opazke ob „Boccacciu“

Glasba. — Pri »Boccacciu« je nedvomno glasba vzrok, da se je to operetno delo v ogromni plaži in navlaki tega blaga kljub vsem spremembam časa in glasbenih pojmov tako dolgo obdržalo in da se še vedno z uspehom vrača na sporede opernih gledališč. Po glasbeni strani šteje to delo, ki ga komponist sam imenuje »ko-

mična opera«, med najsolidnejše proizvodnje te vrste izpred vojne dobe in se ni treba sramovati niti sosesčine, sicer bolj znanih in morda tudi uspešnejših Lehárjevih in Kálmánovih operet. Ta glasba je oblikovno sicer razmerno preprosta, za nekatere sodobnejše pojme naravnost nedolžna, toda morda je ravno zaradi tega tako zdravo prikupna, vzpodbudna, topla in osvežilna, mestoma zanešena in ljubko nežna, mestoma nagajiva, mestoma spet udarna, povsod pa učinkovita in pevnna, kar ji daje tisti čar, ki zlasti darovite izvajalce vedno nanovo zamika.

Besedilo. — Gledé besedila smo že v resnem opernem slovtvu precej nezahtevni (dobre operne librete, kakor so na primer »Carmen«, »Othello«, »Rusalka« ali »Jenufa«, naštejemo lahko na prste), v lažji komični operi ali opereti pa smo zlasti v revijalnih izdelkih zadnjih desetih let skoro popolnoma otopeli. Tako tudi »Boccaccio« seveda ni zbirka kakšnih posebnih duhovitosti, pesniških dragocenosti ali psihološko pomembnih zapletkov in odtenkov, temveč je pač tak, kakršna je večina teh in podobnih del v tem področju. Zgodba o mladem Boccacciu, slovitem avtorju še bolj slovitega »Decamerona« (zbirka ljubavnih novel, izšla tudi v slovenskem prevodu), je sicer za naše pojmovanje nekoliko naivna, toda v tej svoji naivnosti je obenem tudi iskreno zanosna, otroško neugnana, dijaško navihana in razigrana, čutno, vprav renesančno kipeča in bujna ter obenem nič hudega misleča in zdravo hudo-mušna. Dejanje je — kakor je sicer borno na pravih dogodkih, kakor je tehnično prav za prav šibko zgrajeno, kakor nima nikakega pravega zapletka, kakor je slabo stopnjevano in si pomaga z zelo šablonskim razpletom — kljub vsem tem nedostatkom je vendarle zaradi dobro pogojenega okolja (renesansa v Firenci), zaradi posrečeno orisanih zakonskih tipov obojega spola, zaradi različnih, četudi komaj verjetnih najnerodnejših situacij in zlasti zaradi zanimive protipostavitve vznemirjujočega, večno plamenečega in bistrega duha Boccaccia na eni strani, zbezanega, divjega ali pa preplašenega moškega sveta na drugi in ljubezni željnega, poeziji vdanega ženskega sveta na tretji strani — če drugega ne — vsaj zabavno in deloma tudi poučno. Boccaccio trdi sam, da so ga preganjali predvsem zato, ker je povedal v svojih črticah mnogo resnice...

Priredba. — Načelno sem proti preobčutnim »predelavam« in »prirejanjem« gledaliških komadov, ker so marsikdaj zelo samovoljne, neumetniške alj nestvarne in marsikdaj tudi slabše od prvotne oblike oz. izvirnika (primerjaj Gluckovega »Orfeja in Evridiko«, ki smo ga kljub predelavi na velikih svetovnih odrih uprizorili v Ljubljani, sicer v skrajšani, a vendarle v izvirniški obliki), ker ne razumem, zakaj je treba delo sploh »prirejati«, če je tako malovredno, da ga moraš popolnoma »predelati«. Praktično sem imel vsekakor na razpolago samo tisto obliko besedila, ki je bilo v slovenskem (Štritofovem) prevodu v gledališkem arhivu. Skupno s Simonitijem in Samcem smo v »potu svojega obraza« nekaj malenkosti spremenili, nekaj skrajšali in nekaj bivših tekstov nadomestili z novimi. Kar se tiče mojih prispevkov, mi je v tiho zadoščenje, da je kolega Zupan za mojim hrbtom baie omenil, da se boji, da ne bi bili prevedeni v vse svetovne jezike in da je škoda, da sem sin malega naroda...

Izvajalci. — Osnovna težava naših operetnih uprizarjanj je v tem, da nam v vseh zadnjih letih razmere doslej še niso dovolile, izoblikovati si pravega, posebnega in enotnega ter izrazitega operetnega ansambla. Zato smo si ravno za »Boccaccia« pomagali z vsemi dosegljivimi močmi, za katere se nam zdi, da odgovarjajo danim nalogam in za katere mislim, da jim v našem območju ni najti boljših nadomestkov. Starejšo (ne staro!) gardo zastopajo štirje preizkušeni stebri: *Poličeva* (Peronella) s svojo neizčrpno igralsko voljo in svojo močno in temperamentno igralsko označevalno sposobnostjo; potem *Zupan* s svojim ljudsko preprostim, otroško zaupljivim in srčno prikupnim igralskim bistvom, ki mu ga trenutno v tem svojstvu v vsej naši gledališki družini ni enakega, in mu tudi ne vidim še pravega naslednika; dalje *Modest Sancin* (Scalza), ki ga poznamo že iz drame kot zelo sposobnega, zlasti v komičnih in grotesknih vlogah močno učinkujočega igralca; in potlej še *Drenovec*, ki smo si ga nalašč za kneza Pietra sprosil iz Drame, in ki ima za vloge te vrste vse, kar je zanje potrebno, to se pravi: lepotni pojav, mladeniško-vroči zanos, ljubezljivo vedenje in gosposki nastop. Tudi *Španova*, čeprav redkejša gostinja v tovrstnih tipih, je Izabello že igrala in zdaj ponovno z njej lastnim humorjem kroti svojo problematično dvojno vlogo

Ksantipe in ljubimke. *Anžlovar* vehementno premaguje Lotteringhi-jeve (in režiserjeve) komplekse, dočim se mi zdi pri *Belizarju Sancinu*, da se smili že samemu sebi, tako močno se je vživel v plahega ljubimca Leonetta.

Posebno vrsto zase tvorijo v tej zasedbi tri »ptice mladokljune« — od katerih se *Barbičeva* čedalje bolj uveljavlja zlasti v ljubkih in nežnih dekliških značajih, dočim bo imela *Polajnarjeva* v Beatrici priložnost pokazati, da je zmožna tudi razgibano zapeljivih in skoraj junaških poudarkov.

Tretja v tej vrsti — poklicno najmlajša — je *Mlejnikova*, ki poje in igra glavno vlogo Boccaccia in ki je trenutno z gledališčem še v kandidatskem razmerju. Z gospo sva se srečala prvič predlanskim pri njenem prvem nastopu v Micaeli (Carmen) in že takrat se mi je zdelo, kljub lepemu uspehu, da bo njena bistvena pevsko-oblikovalna moč nekje na drugem področju. Pri »Pasqualu« se je potem — tudi kljub začetniškim motnjam — očitno izkazalo, da je njena prirodna (čeprav še morda nerazvita) sila v zdravem in vedrem, dostojno čutnem in neproblematičnem ženstvu. Zdrava pamet, dober posluš, resna marljivost, stvarna prizadevnost, mikavna pojava, predvsem pa prijeten, sočen, gost in nekoliko temno pobarvan organ jo bodo z naraščajočo igralsko okretnostjo sčasoma usposabljali za celo vrsto opernih vlog, ki nimajo preveč žalostne ali morda celo tragične osnove. Vsekakor zelo razveseljiva pridobitev, ki bo nade, ki jih stavimo vanjo, — tako vsaj upamo — tudi z Boccacciom le še dvignila in utrdila.

Posebna zanimivost pa bo — last not least — zborovodja za kapelniškim odrom *Simoniti*, ki je delo glasbeno naštudiral, ki ga bo dirigiral in ki ima zdaj prvič opravka z malo tršim orehom. Ker ga poznam in cenim kot enega najvnetejših in najmarljivejših sodelavcev v našem gledališču (njegovega dela pri zboru mu ne priznava samo kritika, temveč ga hvaležno »kvitiramo« tudi kapelniki in režiserji), mu želim iz srca, da bi se mu njegov javni poseg v to deželo skrivnosti pošteno obnesel, in da bi v soboto doživel lepo obetajoče znamenje za svojo še lepšo bodočnost.

I n s c e n a c i j a, k o s t u m i, m a s k e. — V drami narekujeta inscenacijo samo vsebina in slog dela. V operi soodločata še dva

zelo pomembna faktorja, ki sta: zbor in kapelnik. Nekoliko tudi tehnične razmere. Zaradi tega se pojavlja v osnovni postavitvi morda nekoliko šablone, ki pa je ravno zavoljo omenjenih odvisnosti na splošno neizogibna.

Šlo nam je v glavnem za rahel pridih italijanske renesanse, za kolikor možno smiselno razčlenjenje prostora (kar pri raznih opernih in operetnih neverjetnostih ni vedno lahka stvar) in pa za svetlo, domačnostno in gorko nastrojenje. Kostume smo izbirali iz zaloge, kakor so se nam zdeli za posamezne osebe po sloju in značaju značilni in primerni.

Maske smo delali po načelu: čim bolj so izrazite, tem lažje jih razlikuješ; čim bolj so znamenite, tem bolj si jih zapomniš.

Na sploh pa je tako: pri inscenaciji je fantazija vsekakor zelo pomembna stvar. Vendar je v gledališču odvisna od vsakokratnih gmotnih sredstev. Kjer pa teh ni, tam je vsa fantazija z inscenacijo vred tiha, duhovna vaja ali pa kvečjemu papirnata družabna igra.

R e ž i j a. — Nič posebnosti. Razločnost besede, jasen potek dejanja, zgovorna razdelitev prostora, ostra označba značajev, želja za strnjeno in zlito skupinsko igro.

Sicer pa (med brati): enkrat sem se v opereti že »nekolikanj« ponesrečil. Bilo je v davnih, davnih letih, za časa: »Dveh src v trčetrtinskem taktu«. Takrat smo bili vsi zelo pretreseni. Zelo lepo je bilo.

Ampak Župančič pravi:

»Osel gre le enkrat na led. — Baš to je oslovstvo!

Modrec ve: danes sem pal, jutri bom plesal po njem.«

To je *modrijanstvo*. *Režiserstvo* pa je, da režiser ne ve niti kdaj bo pal, niti kdaj bo plesal po ledu. Taka je.

Zupan pa bi rekel: »Je že prav, da tudi Debevec poskusi enkrat nekaj resnega, bo vsaj videl, kaj je težko!«

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Smiljan Samec. Za upravo: Ivan Jerman. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.